

Programplan – bransjeprogram Sykehjem 2019-2022

Bakgrunn

Den nye IA-avtalen 2019–2022 setter arbeidsplassen i sentrum. Avtalens innsatsområder, organisering og virkemidler skal støtte arbeidet som ledere, tillitsvalgte, verneombud og ansatte gjør i den enkelte virksomhet. De nasjonale målene for IA-avtalen er reduksjon av sykefravær og frafall fra arbeidslivet. For å støtte opp under disse målene, skal partene prioritere satsinger for

- forebygging av sykefravær og frafall
- målrettet innsats mot lange og/eller hyppig gjentakende sykefravær.

Den bransje- og sektorvise utviklingen innen arbeidsmiljø, sykefravær og frafall er viktig for utviklingen i avtalens nasjonale mål. Det skal derfor etableres bransjeprogrammer for spisset og prioritert innsats mot utvalgte bransjer. Formålet med bransjeprogram er å mobilisere partene på bransjenivå til i fellesskap å dokumentere og ta fatt i felles erkjente utfordringer. Det avgjørende for å lykkes er at partene i bransjen har eierskap til og tar ansvar for programmene. En av de utvalgte bransjene er sykehjem, og programmet skal omfatte sykehjem i privat og offentlig sektor.

Nærmere om bransjeprogram sykehjem

Kort om bransjen

Det jobber ca 77 000 ansatte i private og offentlige sykehjem, fordelt på 955 institusjoner. De aller fleste ansatte er kvinner, som jobber turnus i deltidstillinger. Forekomsten av helseplager er relativt høy, sykefraværet er høyt og arbeidsmiljøutfordringene er sammensatte.

Økt tjenestebehov på grunn av demografiske endringer, digitalisering og innføring av teknologi medfører behov for omstilling og endring i fordeling av oppgaver og organiseringen av de ansatte. I tillegg til omstilling er ansatte i sykehjem eksponert for emosjonelle krav, rollekonflikter, lav jobbkontroll, vold og trusler om vold, fysiske belastninger i forbindelse med tunge løft og turnus- og nattarbeid.

Kvaliteten i tjenestene avhenger av en rekke faktorer som personalets kompetanse, ledelse, organisering, grad av systematikk i arbeidet og tilgjengelige ressurser. Et høyt sykefravær kan derfor ha betydning for kvaliteten på tjenestetilbudet.

Mål

Bransjeprogrammet i sykehjem skal bidra til å nå IA- avtalens målsetninger om:

- Forebyggende arbeidsmiljøarbeid
- Redusert sykefravær
- Redusert frafall

På bakgrunn av dokumentert kunnskap skal det fastsettes egne mål og indikatorer for sykehjemsbransjen.

Innenfor bransjeprogrammets rammer, settes det i gang et eget utviklingsarbeid for å fastsette bransjespesifikke mål og indikatorer. STAMIS oppstartsprosjekt om kartlegging av arbeidsmiljø og risikofaktorer i bransjene kan gi verdifulle innspill til dette arbeidet.

Overordnede innsatsområder

Partene og sykehjem som deltar i programmet skal prøve ut ulike målrettede tiltak innenfor begge IA- avtalens satsingsområder:

- forebyggende arbeidsmiljøarbeid og
- oppfølging av lange og/eller hyppig gjentakende sykefravær.

Tiltakene skal bygge på kunnskap om bransjen, og kunnskap om hva som skal til for at tiltak skal ha effekt. Bransjeprogrammet skal innrettes så det treffer de faktiske utfordringene på ulike arbeidsplasser og for ulike yrkesgrupper.

Kunnskapsutvikling

I tillegg til å prøve ut målrettede tiltak, skal bransjeprogrammet bidra til mer kunnskap om hva HMS og arbeidsmiljø handler om i sykehjem, samt mer kunnskap om sammenhengene mellom fravær (og frafall), og turnus/arbeidstid, stillingsstørrelse og heltid/deltid.

Partene i bransjeprogrammet for sykehjem har forventninger til at den sentralt initierte evalueringen/følgeforskningen vil ta opp i seg disse problemstillingene. Det må vurderes om det i tillegg, innenfor bransjeprogrammets rammer, skal settes i gang forskning som gir oss mer kunnskap innenfor de nevnte områdene.

Styring/Organisering

Det er etablert en styringsgruppe med sentrale parter/hovedorganisasjoner.

Styringsgruppen ledes av KS, og består for øvrig av Virke, LO, Fagforbundet, Unio, Norsk Sykepleierforbund, NHO Service- og handel, YS og Delta, samt representanter fra Arbeidstilsynet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Styringsgruppen har nedsatt en arbeidsgruppe som forbereder saker og er styringsgruppens operative ledd. Det er utarbeidet et mandat for styringsgruppens og arbeidsgruppens arbeid, se vedlegg

Det ansettes en prosjektleder som skal sørge for framdrift og videre utvikling av programmet

Forslag til konkretisering/ gjennomføring av bransjeprogram sykehjem

På bakgrunn av diskusjoner i styringsgruppen, forskning- og kunnskapsinnhenting samt et dialogmøte med et utvalg av ledere og tillitsvalgte i bransjen, har styringsgruppen kommet fram til et forslag til konkretisering av bransjeprogram sykehjem.

Tematikk/ innholdselementer

Innsatsen i bransjeprogrammet skal bygge på kunnskap om arbeidsmiljø og sykefravær i bransjen, og ta utgangspunkt i denne ved utforming av tiltak innenfor forebyggende arbeidsmiljø og oppfølging av sykefravær. Kjente risikofaktorer i bransjen er

- emosjonelle krav,
- rollekonflikter,
- lav jobbkontroll,
- vold og trusler om vold,
- fysiske belastninger i forbindelse med tunge løft
- turnus- og nattarbeid

Bransjeprogrammet skal iverksette prosjekter og tiltak innenfor fire prioriterte områder:

1. En bra dag på jobb

Videreutvikle og implementere STAMIS konsept, bygge på erfaringer fra pilotene. Dette kan gjøres på ulike måter eller kombinasjoner av disse:

- «En bra dag på jobb» utvikles videre i samarbeid med STAMI, for bruk og spredning til alle virksomheter som ønsker dette
- «En bra dag på jobb» brukes for at den enkelte virksomhet eller nettverk av virksomheter kan utvikle og søke støtte til egne tiltak.

Videre utvikling og implementering av «En bra dag på jobb», skal forsterke og tydeliggjøre ulike rollene i partssamarbeidet, ledelse og medarbeiderskap, og bevisstgjøre sammenhengene mellom «En bra dag på jobb» og kvalitet i tjenesten.

2. Systematisk HMS-arbeid

Styrke systematisk HMS og helsefremmende arbeid i sykehjem. Risikovurdering på virksomhetsnivå, med utgangspunkt i utfordringer og styrker.

Sentralt tema/premiss er hvordan partssamarbeidet, ledelse og medarbeiderskap kan forbedre arbeidet med risikovurdering og helsefremmende arbeid, og hvordan dette kan bidra til bevisstgjøring om sammenhengene mellom HMS, helsefremmende arbeid og kvalitet i tjenesten.

3. Mestring og kompetanse

Det skal utvikles tiltak som rettes mot forebygging av fravær og frafall, gjennom kompetansehevende tiltak og fokus på økt mestring i jobb.

Tiltak innenfor dette området kan utvikles lokalt, hvor partssamarbeid, ledelse og medarbeiderskap er vesentlig for å finne gode løsninger.

4. Organisering av arbeidet

Bransjeprogrammet ønsker mer kunnskap om hvordan arbeidstidsorganisering og oppgavedeling påvirker arbeidsmiljøet. I det ligger også risikovurdering av ulike måter å organisere arbeidet på. Utviklingsarbeid på dette området kan ses i sammenheng med innsats knyttet til heltidskultur og helsefremmende arbeidstidsordninger. Prosjektene må initieres lokalt, og partssamarbeid, ledelse og medarbeiderskap vil stå sentralt i arbeidet.

Gjennomgående temaer i alle områder:

Gjennomgående temaer/premisser/kriterier for alle innsatsområdene er

- partssamarbeid,
- ledelse og medarbeiderskap
- synliggjøre sammenhenger mellom arbeidsmiljø, nærvær og kvalitet i tjenestene.

Tiltak skal være kunnskapsbasert, være virksomhetsnære og kunne implementeres i vanlig drift og gi varig effekt..

Målgruppe / omfang

Målgruppen for bransjeprogram sykehjem er i utgangspunktet alle sykehjem i privat og kommunal sektor, men for å kunne gjennomføre målbare innsatser og oppfølging må/bør utvalg av virksomheter skje etter noen kriterier. Aktuelle kriterier kan være

- Geografisk inndeling; for eksempel utvalg av fylker/regioner/ spredning
- Motiverte virksomheter som fyller visse kriterier
 - Topplederforankring
 - Dokumentert godt partssamarbeid
 - Samarbeid med vernetjenesten/ombud

Omfang og utvalg vil kunne variere avhengig av innretning på prosjekter/innsatser. Det vil også kunne være hensiktsmessig å dele opp programmet i flere faser, slik at alle innsatsområder ikke iverksettes samtidig. Dette vil konkretiseres nærmere.

Innretning/ organisering

Bransjeprogrammet kan innrettes både mot enkeltvirksomheter, og mot nettverk av virksomheter. En kombinasjon vil kunne være effektiv. Virksomhetene kan jobbe med egne prosjekter, og samtidig få drahjelp ved å dele erfaringer og «måle» seg mot andre sykehjem i både privat og offentlig sektor. Innretningen av programmene får også betydning for organisering og ressursbruk lokalt/regionalt.

Avhengig av innretning, må det vurderes behov for etablering av ressurser lokalt/regional til å koordinere og følge opp enkeltvirksomheter og/eller nettverk av virksomheter.

Bransjeprogrammet kan ha behov for å etablere et regionalt «ledd», evt vurdere frikjøp av prosjektmedarbeidere ute i virksomhetene. Det vises til erfaringer blant annet med prosjekt «Jobbvinner», som organiseres på både sentralt og regionalt nivå. Erfaring viser at dette er en nøkkel til å lykkes i arbeidet.

Partene i bransjeprogrammet forventer at myndighetene både sentralt, regionalt og lokalt støtter opp om virksomhetenes arbeid, og kan bistå i de prosesser og prosjekter som initieres i programmet. Særlig er det viktig at NAV Arbeidslivssenters ressurser prioriteres inn mot bransjesatsingene.

Bedriftshelsetjenesten vil også kunne være en viktig ressurs i det systematiske HMS-arbeidet i virksomheten.

Utforming av tiltak

Bransjeprogrammet kan legge til rette for prosjekter og tiltak på ulike måter:

- Det kan settes i verk tiltak sentralt, som prøves ut i et stort utvalg virksomheter
 - For eksempel større spredning av «En bra dag på jobb»
- Det kan etableres læringsnettverk/møteplasser for benchmarking
 - Fylkesvise/regionale nettverk.

- Det kan settes i verk lokale tiltak basert på gitte kriterier. Virksomheter kan søke om å delta i prosjekter/nettverk innenfor de kriteriene som bransjen/styringsgruppen blir enige om. Eksempelvis:
 - Forankring i ledelsen/organisasjonen
 - Partssamarbeid – tydeliggjøre roller
 - Kunnskapsbasert – utgangspunkt i bransjeprogrammets kunnskapsgrunnlag og annen relevant forskning
 - Definerte tiltak innenfor bransjeprogrammets innsatsområder:
 - Forbyggende arbeidsmiljø
 - Innsats mot lange/hyppige/gjentagende
 - Synliggjøre implementering i drift

Programmet må sikre at det er prosjekter og innsatser innenfor alle de prioriterte områdene. Dette kan gjøres i ulike faser gjennom perioden.

Rammer/budsjett

Eget vedlegg

Framdrift/milepælsplan

Eget vedlegg

Aktuelle referanser

- Evaluering av pilotene i «En bra dag på jobb» (STAMI)
- Evaluering av NED- prosjektet (KS/NAV) Agenda Kaupang/Proba
- Hva gjør ledere som lykkes? Lise Lien, Fafo
- Hva vet vi om bransjen, v/ Berit Bakke, STAMI
- Hva er godt arbeidsmiljøarbeid og hvordan bidrar partssamarbeidet til dette? Sintef-rapport 2018-00851 – konklusjoner
- Bra arbeidsmiljø er bra business (STAMI)
- Arbeidsmiljøverkets regjeringsoppdrag 2011-2014– www.av.se
- Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og kvinners arbeidshelse 2014, SINTEF

<https://arbeidsmiljo.stami.no/forskning-kvinner-og-sykefravaer/>

- «Det handler om arbeidet», STAMI- hefte